

2. A román-szovjet barátság hónapja megnyitójának alkalmából rendezett ünnepségen részt fognak venni Chivu Stoica, Gh. Apostol, M. Constantinescu, C. Pîrvulescu, L. Sălăjan és Fazekas J. elvtársak.

3. Jóváhagyatik, hogy a Lakásügyi és Helygazdálkodási Minisztérium⁴⁹⁸ meghívására Angliába utazzon egy Filip Geltz⁴⁹⁹ elvtársból és három mérnökből álló küldöttség.

Az ülés 22 órakor ért véget.

Gheorghe Apostol
Gheorghiu-Dej

ANIC, fond CC PCR, Cancelarie, dos. 114/1956, 1–3. f. Géppel írt román nyelvű irat magyar fordítása.

29.

Ismeretlen személy javaslata a Kolozsváron tapasztalt etnikai feszültségek kezelésére⁵⁰⁰

Kolozsvár (?), 1956. október 6.

1. A kolozsvári román és magyar értelmiség körében végzett munka javítása érdekében a Tartományi Pártbizottság és a Tartományi Néptanács tevékenységének középpontjába a román és magyar értelmiség, és különösen a kolozsvári román és magyar írók körében végzett tömegmunka megerősítését kell, hogy helyezze. Ennek érdekében a következő intézkedéseket fogják hozni:

a) A Tartományi Pártbizottság tagjainak szorosabbra kell vonniuk az értelmiségi tömegekkel való kapcsolataikat, tartsanak rendszeresen előadásokat nekik a párt- és kormánypolitika kérdéseiről;

b) A Tartományi Pártbizottság szervezzen rendszeres tanácskozásokat az írókkal és tudósokkal, amelyeken vizsgálják meg tevékenységüket és biztosítják folytonos ideológiai útbaigazításukat;

c) A Tartományi Pártbizottságnak biztosítania kell azt, hogy a pártaktíva alaposan sajátítsa el a párt és a kormány nemzetiségi kérdésben hozott határozatait. A Tartományi Pártbizottságnak is biztosítania kell azt, hogy a párt és a kormány határozatait a román és magyar értelmiség körében feldolgozzák és megvitassák – különleges figyelmet szentelve a nemzeti kérdéssről született párt- és kormányhatározatoknak –, és biztosítania a határozatok tartalmának alapos elsajátítását.

498 Eredetiben *Ministerul Locuințelor și a Gospodăriei Locale*.

499 Filip Geltz az 1945–1953 között működő Német Antifasiszta Bizottság elnöke volt, majd 1956. április 18-tól 1957 februárjáig Helyiséggazdálkodási miniszter. 1957–1961 között a Nagy Nemzetgyűlés Prezidiumának tagja és a *Centrocoop*, a román szövetkezeti központ alelnöke is volt.

500 Kézrel írott kommentár: „Păcuraru elvt. – végső alak” (bal felső sarok), I. 4 (jobb felső sarok). Valószínűleg Francisc Păcurariu író- és műfordítóról van szó (1920–1998), az erdélyi magyar irodalmi és kulturális élet kiváló ismerője.

d) Az értelmiség körében folytatott pártmunka megerősítése érdekében a Tartományi Pártbizottság tagjai rendszeresen részt fognak venni a pártszervezetek gyűlésein, segíteni fogják a pártszellem megerősítését és a párttagok és párton kívüliek nevelését a szocialista hazafiség és a proletár internacionalizmus szellemében.

e) A Tartományi Pártbizottságnak meg kell szerveznie az értelmiség pártoktatásának megfelelő körülmények közötti lebonyolítását biztosítandó a marxizmus-leninizmus alapos elsajátítását, kiválasztva e célra a legjobb kádereket, hogy így az előadásokat és szemináriumokat magas színvonalon lehessen megtartani;

f) A Bolyai Egyetemen folytatott – a tanügyi káderek és hallgatók hazafias internacionalista nevelését biztosítani hivatott – pártmunka megerősítése végett hozzanak létre egy pártbizottságot. A pártbizottság titkárát és egy másik elvtársat emeljék ki a termelésből. Bár az RMP szabályzatának előírása szerint pártbizottságok csak ott alakítandóak, ahol a párttagok száma legkevesebb 300, és a Bolyai Egyetemen csak 185 párttag van, mégis úgy gondoljuk, hogy szükséges egy pártbizottság létrehozása ezen az egyetemen, mivel itt található meg a magyar tudományos élet legértékesebb képviselői, és szükség van egy erős pártszervezetre, amely biztosítsa a párttagok és párton kívüliek felfegyverzését a párt és a kormány összes, de különösen a nemzetiségi kérdés terén hozott határozataival és biztosítsa ezeknek [a párttagoknak és párton kívülieknek] a szocialista hazafiség és az internacionalizmus szellemében való nevelését. A Bolyai Egyetem kollektívája politikai-ideológiai szintjének emelése pozitív hatással lehet az RNK többi magyar kulturális intézményére.

2. Figyelembe véve, hogy a Tartományi Pártbizottság és a Tartományi Néptanács nem szentelt kellő figyelmet a politikai munkára, valamint a román és magyar dolgozók proletár internacionalista szellemében való folyamatos nevelésére, és megállapítva, hogy éppen ezen oknál fogva sovén nacionalista megnyilvánulások ütötték fel a fejüket a román és a magyar lakosság egyes hátramaradott elemei között, amelyeket az ellenséges elemek kihasználtak; a Tartományi Pártbizottság és a Tartományi Néptanács intézkedéseket fog hozni az ilyen megnyilvánulások leküzdésére és határozott leleplezésére, illetve folyamatos és komoly munkát fognak végezni a román és a magyar dolgozóknak, és főleg a román és magyar értelmiségieknek a barátság és testvéri együttműködés szellemében való nevelésére.

3. A Tartományi Pártbizottság intézkedjen a városi pártbizottság képzett, megfelelő marxista-leninista, valamint általános műveltséggel rendelkező káderekkel való megerősítésének ügyében. A kolozsvári városi pártbizottság első titkár mellett egy nagyon jó tartományi párttitkárnak kell lennie ahhoz, hogy szembe tudjon nézni a Kolozsváron felmerülő összetett problémákkal.

4. Mivel az RNK Alkotmányának, illetve a Párt és a Kormány határozatainak a nemzetiségi kérdésre vonatkozó előírásait éppen az államapparátus egyes tagjai nem tartják be, az Igazságügyi Minisztérium, az RMP KV Adminisztratív Osztálya

és a Nemzetiségügyi Pártbizottság vizsgálja meg a (1945. február 6.) 86. számú törvényt a Nemzetiségek Statútumáról és az együttélő nemzetiségekre vonatkozó egyéb határozatokat, és készítsen javaslatokat egy olyan új rendelet kidolgozása érdekében ebben a kérdésben, amely megfeleljen az RNK-ban jelenleg létező konkrét feltételeknek.

5. Az anyanyelven történő szakképzés biztosítása érdekében, a Minisztertanács kötelezze azokat a minisztériumokat, amelyeknek az alárendeltségébe tartozik⁵⁰¹, hogy szakiskolákat vagy szakiskolai tagozatokat hozzanak létre azokban a helységekben, ahol a román lakosság mellett nemzeti kisebbségek is élnek. (Meggjegyezzük, hogy Kolozsváron 1955-től a magyar tannyelvű szakiskolák felszámolás alatt állnak.)

6. A kolozsvári magyar tannyelvű Mezőgazdaságtani Kar 90 éve működik, ám 1954-55 óta felszámolás alatt áll (1956-57-ben csak a III-IV. évfolyam működik). Mivel az évről évre erre a karra felvett hallgatók száma gazdasági szempontból nem jelent problémát, politikai szempontból viszont ennek a karnak a további működése rendkívül fontos, úgy véljük, hogy szükséges lenne hogy még ebben az évben újrainduljon e kar oktatási tevékenysége az I-II. évfolyamon is (évente legalább 20-30 diákkal). Megjegyezzük, hogy bár a Mezőgazdasági Minisztérium nem értett egyet a kar megszüntetésével, az Oktatási Minisztérium a felszámolás mellett döntött, jelenleg viszont egyetért az I-II. évfolyam újraindításával.

7. Mivel az Magyar Népi Szövetség megszűnése után⁵⁰² a magyar lakosság körében a tömegek között folytatott kulturális munka meggyengült, egyes helységekből pedig nem létezőnek tekinthető, szükségesnek véljük, hogy a Művelődési Minisztérium konkrét útmutatásokat dolgozzon ki arra nézve, hogyan folytassák a kultúr munkát a nemzeti kisebbségek körében.⁵⁰³ Hasonlóan a Szakszervezetek Központi Tanácsa (SZKT) adjon útmutatásokat a kulturális élet szakszervezeti vonalon való megszervezésére ott, ahol nemzeti kisebbségek vannak. Az SZKT vizsgálja meg a *Viața Sindicală* nevű lap magyar nyelven való újraindításának kérdését.⁵⁰⁴

8. A külfölddel való kulturális kapcsolatokra vonatkozó 1957-es tervben gondoskodjanak arról, hogy a különböző külföldi kongresszusokra vagy tapasztalatcserékre küldjenek ki bizonyos számú magyar, német, szerb stb. tudóst és

501 Helyesen: amelyek az alárendeltségébe tartoznak.

502 Az 1948-tól csak formálisan működő Magyar Népi Szövetség megszüntetéséről 1953. január 14-én döntött az RMP PB vezetése arra hivatkozva, hogy a Magyar Autonóm Tartomány létrehozásával a nemzetiségi kérdés megoldottnak tekintendő Romániában. Az MNSZ önfelosztását elhatározó gyűlést 1953. február 19-én tartotta az MNSZ és az RMP KV néhány tagja: Juhász Lajos elnök, Ottrok Ferenc országos titkár, Robotos Imre, Petre Borilă, Mogyorós Sándor, Ady László/Alexandru Mureșanu, Bányai László, Sütő András. Az Ottrokból, Sütőből és Robotosból álló szerkesztőbizottság által összeállított határozat-tervezetet jóváhagyta az RMP Politikai Bizottsága is. A gyűlés jegyzőkönyvét közli Andreescu A.–Nastasă L.–Varga A. (szerk.): *Maghiarii din România 1945–1955*. Cluj-Napoca, CRDE, 2002, 731. p.

503 Kézrel írott széljegyzet: „a hangsúlyt a hazafias internacionalista – a román nép és az együtt élő nemzetiségek barátságára és testvériségére helyezve”, illetve „a tömegek körében végzett politikai munka és kultúr munka megerősítése az üzemekben”.

504 Az 1946-tól megjelenő *Szakszervezeti élet* című magyar nyelvű kiadását 1953 márciusában szüntették meg, *Munkásélet* néven újraindították 1957-ben. Kuszálík: *Erdélyi hírlapok*, i. m. 162. p.

művészt is. Hasznosnak tekintjük, hogy az SZSZKSZ-ba még ennek az évnek az őszén küldjenek el 10-15 kolozsvári román és magyar író, hogy ismerjék meg és lássák a Szovjetunióban elért eredményeket.

9. A Művelődési Minisztérium hozzon intézkedéseket, hogy az *Utunk* című folyóirat (az Írószövetség központi magyar nyelvű orgánuma) szerkesztőségében dolgozók bérezése kerüljön egy szintre a *Gazeta Literară* folyóirat alkalmazottaiéval.

10. A pártsajtó, és különösen a *Scântea* és a *Lupta de Clasă*⁵⁰⁵ vitassák meg hasábjaikon a nemzetiségi kérdés különböző oldalait.

11. Mivel Kolozsváron jelentős számú magyar tudós és művész él, tegyenek lépéseket annak érdekében, hogy az RNK Akadémiája kolozsvári fiókszervezetének vezetőségébe válasszanak be néhány értékes magyar tudóst. (Jelenleg a kolozsvári fiókszervezet vezetőségében egyetlen magyar tudós található).

12. Figyelembe véve, hogy a Bolyai Egyetemen és a kolozsvári Magyar Színházban és Operában a munkakörülmények rosszabbak, és a felszereltség jóval alacsonyabb színvonalú, mint az ország többi egyetemén és színházában, szükségesnek tekintjük ennek az abnormális helyzetnek a teljes felszámolását. E célból az Oktatási Minisztérium, a Művelődési Minisztérium és az Állami Tervbizottság tanulmányozzák a kérdést és nyújtsanak be konkrét javaslatokat a Minisztertanácshoz.

13. Javasoljuk, hogy a Minisztertanács hívja össze a minisztereket, és hozza tudomásukra a nemzeti kérdésben érvényes pártpolitika alkalmazása terén Kolozsváron tapasztalt hiányosságokat és hibákat, és hívják fel a figyelmüket arra, hogy az általuk vezetett főosztályok tevékenységében vegyék figyelembe a párt és a kormány nemzetiségi ügyben hozott határozatait.

14. A Párt Ellenőrző Bizottsága vizsgálja felül Gaál Gábor,⁵⁰⁶ Balogh Edgár, Takács Lajos (volt nemzetiségügyi miniszter), Demeter János és Jordáky Lajos párthelyzetét, és tegyen javaslatokat a PB-nak.

15. Hívják össze a Kolozs Tartományi Pártbizottság ülését annak érdekében, hogy Tompa István és Lupşa Gavrilă elvtársakat nevezzék ki tartományi titkárnak.⁵⁰⁷ Egyúttal készüljön egy tájékoztató a Kolozsváron tapasztalt problémákról és a meghozandó intézkedésekről.⁵⁰⁸

ANIC, fond CC PCR, Cancelarie, dos. 114/1956, 4–8. f. Géppel írt román nyelvű irat magyar fordítása.

505 *Lupta de Clasă* (Osztályharc), az RKP KV elméleti és szociál-politikai havilapja, 1948 tól 1972 szeptemberéig *Lupta de clasă* címen, majd 1989 decemberéig *Era socialistă* címen jelent meg.

506 Eredetiben hibásan: Gal Gabor.

507 A két káder kinevezéséről 1956. október 10-én adott hírt az *Igazság*. Tompa István (1924–1996) a Pénzügyminisztériumban dolgozott, onnan került Kolozsvárra mint ideológiai kérdésekkel foglalkozó tartományi párttitkár. Életútjáról lásd emléiratait: *Hogyan történelmet?* Kolozsvár, Dacia Könykiadó, 1995.

508 Ezt a mondatot utólag kézzel áthúzták.